

Txiillardegi

Euskal Autonomiak: 1839-2005

1

839ko abuztuaren 31n, koartelik gabeko gerla odoltsu gupidagabeak zazpi urtez jo eta ke Hego Euskal Herria erabat txikituta utzi ondoren, Espartero eta Maroto bi jeneral okupatzaileek elkarri "besar-kada" famatu hura eman eta Bergararen izena daraman Akordioa sinatu zuten. Alegia:

Art. 1 – Se confirman los fueros de las Provincias Vascongadas y de Navarra, sin perjuicio de la unidad constitucional de la Monarquía.

Art. 2 – El Gobierno, tan pronto como la oportunidad lo permita, y oyendo antes a las Provincias Vascongadas y a Navarra, propondrá a las Cortes la modificación indispensable que en los mencionados fueros reclame el interés de las mismas, conciliado con el general de la Nación y la Constitución de la Monarquía.

166 urte pasa ondoren ere, hizkuntza hori ez da oso zaharkitua. Baina gaurko euskal herritarrek hobeki adituko dute bi artikuluko horien mamia gaur egungo mintzaeraz ari bagara. Alegia:

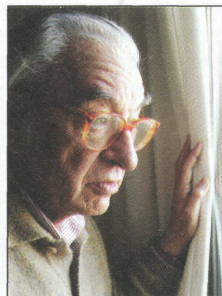
Art.1 – Se confirman las autonomías de las Provincias Vascongadas y de Navarra, sin perjuicio de la unidad de España.

Art.2 – El Gobierno Central, tras oír (pero sin la menor intención de respetar la voz de las institucionales regiones correspondientes; actuando siempre dentro de la imprescindible transversalidad, y conciliando las peculiaridades locales con el interés general de La Nación Española y la intangibilidad de su Sacro-Santa Constitución), procederá sin demora alguna a las indispensables modificaciones de los textos autonómicos.

* * *

Lehenengo Karlistada amaitzerakoan, Madrilek gauza bat somatu zuen: Foruaren ezabaketa inposatzea irentsi ezina gertatuko zela gure herrian, lodiegi, kontrako-etzarrarian tratatuta itogarri, eta berriro gerla pizteko adinakoa. Eta bi urratsetan jotatzea erabaki zuen.

Latinezko *divide et impera* ezaguna hertsiki erabiliz, Espartero jeneral "demokrata"ren aginduz –*Duque de la Victoria* baitzen gerlako garailea–, Nafarroaren "integrazte"tik" hasia hautatu zuen. Eta horrela, 1841eko abuztuaren 16an *Ley Paccionada* deritzona jarri zuen indarrean, inorekin itundu edo "paktatu" gabe, jakina, disimulu handiz, hori bai, "Foru" hitza han eta hemen atxikiz, zozoak desbideratzeko. Erreinua zena, Nafarroa Erresu-

RUBÉN PLAZA

ma, probintzia arrunt bihurtuz. Iruñeko Gorteak desagertu ziren, Foru Diputazioa *Diputación Provincial* bilakatu zen, soldadutza premiazko betekizun bihurtu, Ebroko Aduanak Bidasoara aldatu ziren, eta abar. Iruñean zegoen Erregeordea korregidore izango zen aurrerakoan.

Eta bigarren pausua emateko unearan zain zegoen Madril. Bigarren Karlistadaren amaia izan zen muga. Euskaldun karlistak berriro militarri zapalduta, eta Hego Euskal

Herria bigarren aldiz desegina, 1876ko uztailaren 21ean "integratuta" gelditu ziren hiru Probintzia Vascongadoak. Hautetan ere soldadutza inposatu, "Foru" hitza mamigabetu eta honi zegokion burujabetza ukatzen eta ezabatzen hasi.

* * *

1839/1876 urteetako kondaira ezin hitsago eta ezin argitsuagoa izan da geroko –eta gaurko– espainiar politika bideak konprenitzeko: Zati ezak eta agindu egingo duk

1839/1876 urteetako kondaira ezin hitsago eta ezin argitsuagoa izan da geroko –eta gaurko– espainiar politika bideak konprenitzeko: "Zati ezak eta agindu egingo duk".

Bai batzordeak Madrilek errezi-bitzerakoan, bai aldaketen abiaduran, beti bi molde. Nafarroarekin A, Vascongadoekin B. Nafarrekin gaur, Vascongadoekin bihar. Nafarroarekin zakar, Vascongadoekin leun. Edo alderantziz. Laurekin batera jokatu Madrilek? Sekula ez. Betidanik eta beti bitara. Eta 2005 honetan ere, berdin. Karrikatura zehatz bat: Miguel Sanz.

Are euskararen alorrean ere, Vascongadoetan lege bat, Nafarroan beste bat. 1937an, Bizkaia eta Gipuzkoa: *provincias traidoras*. Nafarroa eta Araba: *provincias leales*.

Itsu batek ere ikusten du gaur Euskal Herria emergentzi egoeran dagoela; eta bloke espainola (PSOE + PP) eraso betean ari dela: 18/98, *Egunkaria*, Batasuna legetik at, eta mila bider abar. Betikoan gaude: oinaztarrek eta ganboatarrak nagusi. Bapo! Hala ere, ez da gaurko kontua bide argia batzuek ikusi izana. Hona hemen Pedro Egaña arabarrak 1844an esan zuena: "*No debe haber carlistas ni liberales, moderados ni exaltados, sino fueristas; o lo que es lo mismo, buenos y leales vascongados. Cuando un pueblo está amenazado de perder su nacionalidad, es mal ciudadano el que predica la división*". Orain dela 161 urte mintzo!

Gure herriak autodeterminatzeko eskubidea du, eta denok dakigu: bai guk, abertzaleok; bai eurek, gure naziotasuna galtzea nahi dutenek. Abertzaleok bat. ■